

LAUDATIO Josep M. Garrell, rector de la Universitat Ramon Llull

Benvolgudes autoritats, benvolguda Dra. Castellví, estimada Pepita, senyores i senyors.

Pot semblar un tòpic si dic que per a mi és un honor i un gran compromís ser l'encarregat, avui i aquí, de parlar de la Dra. Castellví, però ho és, i ho és molt sincerament. I estic molt content de poder parlar d'una persona a la qual admiro profundament. Una persona amb qui m'uneix una amistat de fa anys, potser pocs, però que han estat intensos compartint molts dies a la Universitat Ramon Llull, i molt especialment en una de les seves institucions, l'Observatori de l'Ebre. Molts dies i moltes hores viscudes des de la passió per la ciència. Agraeixo doncs a la Xarxa Vives d'Universitats aquesta oportunitat, alhora que la felicito per la decisió de concedir aquesta Medalla d'Honor a la Dra. Castellví.

Trobo que és força innecessari dedicar gaire estona a repassar el currículum i els mèrits de la Dra. Castellví ja que són a bastament coneguts. No obstant ho faré de manera mot breu, abans de centrar-me en quelcom que trobo molt més interessant, la seva persona i a seva personalitat científica, i allò que ella mateixa defineix com la gran aventura de la seva vida, l'Antàrtida. Aquest paradís perdut que ocupa un espai central en un racó de la seva memòria.

La Dra. Castellví va néixer a Barcelona l'estiu de 1935. Va llicenciar-se en biologia a la Universitat de Barcelona l'any 1957, i després d'especialitzar-se en oceanografia va ingressar a l'Institut de Ciències del Mar del Consell Superior d'Investigacions Científiques. Allà va començar la seva carrera científica. Quan parla d'aquell temps diu, d'ella mateixa, que era "una dona, jove i sense doctorat", i afegeix, "la combinació perfecta perquè la majoria no em fes ni cas". Es va doctorar l'any 1969 sota la direcció del professor Ramon Parés. En aquells temps es va dedicar a la ciència "amb pocs recursos i molta passió", cosa que ha esdevingut un clàssic al llarg de les dècades. També en aquells primers temps va conèixer el professor Antoni Ballester qui, en paraules seves, li va transformar la vida a través de la seva passió per l'Antàrtida. Des del 1984, moment en què es va convertir en la primera dona a participar en una expedició internacional a l'Antàrtida, la seva vida ha estat marcada per aquest continent austral. Ella mateixa explica que llavors va començar la seva "aventura vital més intensa". Durant la campanya científica de l'estiu antàrtic de 1987-88, el professor Ballester, ella i dos científics més, van inaugurar la Base Antàrtica Espanyola Juan Carlos I, un conjunt de contenidors transformats en habitacles i laboratoris que a data d'avui es poden veure al CosmoCaixa de Barcelona. Res comparable a l'actual base científica, però un pas de gegant per a la ciència antàrtica catalana i espanyola. La Dra. Castellví en va ser la directora des del 1989 fins al 1993. Uns anys en què "tots feien de tot", i moments on no era estrany veure la directora de base conduint el seu Terri, un camionet-oruga amb el qual feien un gran equip. Moments inicials, plens d'il·lusió per un projecte científic mogut per una visió.

Des del 1988 que ha anat rebent premis i guardons, d'entre els quals destaquen la Medalla d'Or al Mèrit Científic de l'Ajuntament de Barcelona, la Medalla Narcís Monturiol, la Creu de Sant Jordi i el premi Català de l'Any, entre d'altres.

Estem davant, doncs, d'una dona científica i pionera catalana, que ha portat la nostra cultura i la nostra manera de ser, i de fer, als llocs més inhòspits de la ciència enmig d'expedicions científiques internacionals. Clarament ha estat una ambaixadora nostra, sense gaudir dels privilegis dels ambaixadors.

Fins aquí un resum de la seva trajectòria.

Com és, però, la Dra. Castellví? Probablement només ella ens ho pot respondre, però crec que tots els que tenim el privilegi de conèixer-la en podem dir força coses. Coses que, segurament, molts compartirem. En el meu cas, el primer que vull destacar és un fet subtil però intens: la seva presència no passa desapercebuda. Una presència que trasllada una intensa amabilitat, una actitud d'escolta i de respecte, acompanyada per un rigor excepcional. La seva presència acostuma a traslladar tranquil·litat. Tot i que ella sempre diu que ha estat una "dona d'impulsos", jo més aviat crec que són impulsos, calculats, reflexionats i posats en el context. Sempre m'ha agradat observar les actituds dels que comparteixen reunions amb ella. Probablement la Dra. Castellví mai se n'ha adonat, però són molts els que esperen la seva intervenció, la seva valoració, per acabar de decantar-se, per acabar de forjar la seva pròpia opinió. La seva presència mai ha passat desapercebuda, cosa que ella mai ha buscat.

Un altre dels grans trets que criden l'atenció de la científica i de la persona és la seva passió per la ciència. Una passió que l'ha portada a dedicar-s'hi en cos i ànima, fins i tot ara, des d'altres posicions. Una científica aventurera que ha viscut, i viu, per la ciència. Una ciència que qualifica de "producte de primera necessitat per a un país que mira cap al futur". La seva lluita per la ciència, primer com a científica de base, i després com a gestora de la ciència, sempre l'ha portat a haver de dir veritats incòmodes, a lluitar-hi des de tots els fronts, adaptant-se a un medi que no sempre ha estat favorable. Una passió que ha estat capaç de traslladar, d'encomanar a molts que passàvem pel seu costat, vinguéssim de la disciplina que vinguéssim. Personalment, i pel projecte que hem estat compartint aquests darrers anys, sempre hi he trobat aquell puntal de referència, sempre hi he trobat aquell consell d'un líder que n'exerceix sense que es noti. La Dra. Castellví, la Pepita, sempre hi ha estat, sempre defensant la ciència com un bé intangible per a la Humanitat.

He deixat per al final la seva Antàrtida. Al principi de la meua intervenció deia que el continent glaçat ocupa un lloc de privilegi en la seva memòria, un continent en el qual se sent com a casa. Tant deu ser així que bona part del que allà ha viscut ho ha anat traslladant a la seva vida, a la seva filosofia, a la seva manera de fer. Una Antàrtida que va descobrir de la mà del seu benvolgut professor Antoni Ballester. Una Antàrtida que s'amaga al darrere de quatre dies de dura navegació per l'Estret de Drake, esquivant vents huracanats i onades gegantines, un estret on els oceans Pacífic i Atlàntic xoquen al sud d'un mític Cap d'Hornos. Són moltes les afirmacions que als profans d'aquestes aventures científiques ens criden l'atenció quan la Dra. Castellví ens parla de la seva Antàrtida: un lloc on es pot "llegir la memòria viva del planeta", un lloc que descriu com "un assaig de la Natura que ha produït bellesa amb molts pocs ingredients", un lloc on és capaç d'escoltar "la música del gel". Podria continuar amb més cites. De fet ella és una experta puntaire, i fins i tot les peces de punta li recorden els flocs de neu del seu continent. Unes habilitats manuals, les necessàries per fer punta, que ella trasllada i compara amb les que calen per fer ciència, com són la paciència, la perseverança i el perfeccionisme. A l'Antàrtida també hi va "descobrir" els pingüins, després de llargues caminades per la Caleta Argentina, a poca distància del seu laboratori. Els seus estimats pingüins li van despertar una especial fascinació, que segurament ve motivada pel que ens traslladen com a model social. Un model social igualitari en què les responsabilitats i les tasques es realitzen de manera compartida entre els mascles i les femelles. Uns individus que formen parelles estables gaudint de la vida i adaptant-se a un medi tremendament advers. Tota una declaració de visió de vida.

Benvolguda Pepita, voldria que acceptéssis aquesta Medalla d'Honor de la Xarxa Vives d'Universitats com un reconeixement, un més dels molts que ja tens, un reconeixement de les universitats de parla catalana a una científica, a una dona, a una persona que ha dedicat la seva vida a la ciència i al coneixement, i ho ha fet des de la cultura de casa nostra projectant-la arreu del món, i ha aconseguit encomanar una passió sana per la ciència a tantes i tantes persones. No crec que avui tu notis a la panxa aquelles papallones que

de cada nova vegada que creuaves el Drake de camí cap a l'Antàrtida, però estigues segura que nosaltres sí que les notem en poder compartir amb tu aquest homenatge.

Moltes felicitats Pepita! I per molts anys!

Dr. Josep Maria Garrell i Guiu
Rector
Universitat Ramon Llull